

บทที่ 2

ความเป็นมาของ APEC

2.1 ความเป็นมาของเอเปก

ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกเป็นภูมิภาคที่คาดกันว่าจะเป็นภูมิภาคที่มุ่งอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกในอนาคตเอาไว้ เพราะประเทศในกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิกแต่ละประเทศล้วนแต่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสูงเกือบทั้งสิ้น เช่นประเทศพัฒนาแล้ว อาทิเช่น สหรัฐอเมริกา และ ญี่ปุ่น ซึ่งก็เป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในโลกปัจจุบัน นอกจากนั้นก็ยังมียุทธศาสตร์ใหม่ (Newly Industrialized Countries: NICs) อันได้แก่ ฮองกง เกาหลีใต้ ไต้หวัน และสิงคโปร์ ประเทศเหล่านี้เป็นประเทศที่มีศักยภาพสูงในการแข่งขันในเวทีการค้าโลก ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน ซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่กำลังมาแรงมีความก้าวหน้าและมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง ประเทศในเอเชียอีกชาติหนึ่งที่ค่อนข้างสำคัญคือ จีน เป็นประเทศที่มีประชากรเป็นจำนวนมาก หมายความว่าตลาดขนาดใหญ่สำหรับการค้าและการลงทุน จีนยังมีข้อได้เปรียบประเทศอื่นอีกก็คือ จีนมีค่าจ้างแรงงานต่ำเหมาะกับการลงทุนสำหรับอุตสาหกรรมประเภทที่ใช้แรงงานเป็นส่วนสำคัญในการผลิต สำหรับประเทศในแถบเอเชียประเทศอื่นที่มีความก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจในระดับที่ดี เป็นประเทศที่มีความสามารถสูงได้ในอนาคตคือประเทศในกลุ่มอินโดจีน อันได้แก่ เวียดนาม ลาว เขมร และ พม่า ประเทศเหล่านี้เป็นประเทศที่กำลังปรับตัว และพัฒนาตัวเองจากระบบเศรษฐกิจปิด หรือระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์เดิมมาเป็นการพัฒนาประเทศในระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตย ประเทศในเอเชียยังอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติอยู่อีกมาก และนอกจากนั้นอัตราค่าจ้างแรงงานก็ยังอยู่ในอัตราที่ต่ำเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว

ประเทศต่างที่อยู่ในภูมิภาคนี้ได้มีการรวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) ประเทศสมาชิกในปัจจุบันมีทั้งหมด 18 ประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกง ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ปาปัวนิวกินี แคนาดา สหรัฐอเมริกา เม็กซิโก และชิลี ประเทศสมาชิกของ APEC ยังสามารถสมัครได้เรื่อย ๆ ถ้าหากที่ตั้งอยู่ในเขตเอเชีย-แปซิฟิก ประเทศที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตนี้แต่ยัง

ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่ม ได้แก่ ประเทศในกลุ่มอินโดจีน (พม่า ลาว เวียดนาม และ เขมร) ประเทศในแถบแปซิฟิกตอนใต้ (ปานามา บราซิล และ ประเทศอื่นที่อยู่ในทวีปอเมริกาใต้ เป็นต้น) ถ้าประเทศสมาชิกในกลุ่มรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น ก็เป็นที่คาดว่าปริมาณการค้าและการลงทุนจะมีการหมุนเวียนกันอย่างมหาศาล ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าอาจมากกว่าส่วนอื่น ๆ ของโลกก็เป็นได้ เพราะในปัจจุบันการค้าระหว่างประเทศของกลุ่มมีถึงประมาณร้อยละ 45 ของการค้าโลก

แนวความคิดในเรื่องของการรวมกลุ่มกันทางด้านเศรษฐกิจ ของกลุ่มประเทศในเขตเอเชีย-แปซิฟิก ได้มีมาตั้งแต่ปีค.ศ. 1965 โดยศาสตราจารย์ Kyoshi Kojima และ Kurimoto Hiroshi ได้มีการเสนอการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิก (Pacific Free Trade Area : PAFTA) แนวความคิดพื้นฐานของแนวคิด PAFTA นี้ได้มาจาก ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community : ECC) และเขตการค้าเสรียุโรป (European Free Trade Area : EFTA) แต่แนวความคิดนี้ก็ถูกคัดค้าน เนื่องจากประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มนี้กลัวว่าญี่ปุ่นจะเป็นประเทศที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดจากผลของการตั้งเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิก เพราะญี่ปุ่นมีความได้เปรียบประเทศต่าง ๆ ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งการค้า การลงทุน ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นั้นแสดงถึงอำนาจทางเศรษฐกิจที่ญี่ปุ่นมีมากกว่าประเทศอื่น ยิ่งญี่ปุ่นมีความต้องการที่จะทำการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิกมากเพียงใดก็แสดงว่า ญี่ปุ่นก็จะยังมีผลประโยชน์หรือคาดว่าจะได้รับผลประโยชน์จากการนี้มากตามไปด้วย และเนื่องจากสถานการณ์ในขณะนั้นเขตการค้าเสรีอื่น ๆ หรือการรวมตัวในรูปแบบอื่นก็ยังไม่ปรากฏ ออกมาอย่างเป็นรูปธรรมให้เห็นกันอย่างชัดเจน ประเทศอื่นในแถบภูมิภาคนี้จึงไม่เห็นด้วยกับแนวคิดนี้ เนื่องจากคิดว่าไม่จำเป็นและจะเป็นการเสียเปรียบญี่ปุ่นไปมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

หลังจากนั้นก็เกิดความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นอีกหลายครั้ง แต่เป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นแบบหลวม ๆ ซึ่งความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจดังกล่าวเกิดขึ้นจากบุคคลหลายกลุ่ม อาทิ เช่น นักธุรกิจ รัฐบาล หรือนักวิชาการ เช่น Pacific Basin Economic Council : PBEC, Pacific Economic Cooperation Conference : PECC เป็นต้น

ต่อมาในช่วงทศวรรษ 1970 สถานการณ์ของโลกได้เปลี่ยนไป อาทิสหรัฐอเมริกาจากเวียดนาม และนโยบายของผู้นำของสหรัฐอเมริกา ที่ต้องการแสดงอำนาจของการเป็นประเทศผู้นำของกลุ่มประเทศเสรี ซึ่งขณะนั้นนโยบายทางเศรษฐกิจได้แบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายคือ ฝ่าย

เสรี และ ฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยมีสหรัฐอเมริกาและโซเวียตเป็นผู้นำตามลำดับ การที่สหรัฐอเมริกาสูญเสียอำนาจในเวียดนามไปเท่ากับว่า ดุลอำนาจระหว่าง 2 ฝ่ายได้สูญเสียไป ทำให้สหรัฐอเมริกาต้องขยายการค้า, การลงทุน และการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นการป้องกันการสูญเสียสำหรับประเทศที่ยังเหลืออยู่ ซึ่งก็เพื่อเป็นการรักษาภาพพจน์การเป็นประเทศผู้นำของโลกเสรี อย่างสหรัฐอเมริกาเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ นั่นก็หมายความว่าสหรัฐอเมริกาต้องเริ่มต้นในการยอมรับแนวความคิดของ การรวมกลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งในอนาคตอาจขยายไปเป็นเขตการค้าเสรีได้ในอนาคต

แนวความคิดการจัดตั้ง APEC ได้เริ่มขึ้นอีกครั้งในช่วงทศวรรษ 1980 โดยขั้นแรกประเทศในแถบเอเชียและแปซิฟิกได้มีการจัดตั้ง Pacific Economic Cooperation Conference (PECC) ภายใต้แนวความคิดของการรวมกลุ่มกันเป็นสังคม มีการค้าระหว่างกันหลายประเทศแทนที่จะเป็นการตกลงการค้าระหว่างแค่ 2 ประเทศ ซึ่งอาจมีข้อตกลงกันเป็นพิเศษระหว่างกันโดยแตกต่างกันไปสำหรับประเทศอื่น ทำให้ไม่เป็นการยุติธรรมสำหรับประเทศอื่น

ในการประชุมครั้งแรกของ PECC นั้นมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมทั้งหมด 11 ประเทศ คือ ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ออสเตรเลีย แคนาดา ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ และสหรัฐอเมริกา นอกจากนั้นยังมีกลุ่มประเทศในมหาสมุทรแปซิฟิกเข้าร่วมประชุมด้วยคือ ปาปัวนิวกินี ฟิจิ และ ทองกา โดยการประชุมในครั้งนี้จัดขึ้นที่เมืองแคนเบอร์รา ออสเตรเลีย การประชุมในครั้งนี้นอกจากจะประกอบไปด้วยคณะผู้แทนจากแต่ละประเทศแล้ว ยังมีตัวแทนจากนักวิชาการจากสถาบันการศึกษา และนักธุรกิจ ทำให้การประชุมในครั้งนี้มีตัวแทนที่ประกอบไปด้วยผู้รอบรู้จากหลายฝ่าย ซึ่งก็จะส่งผลให้การประชุมเกิดประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม โดยที่ประชุมให้มีการจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการขึ้นที่สิงคโปร์ และให้มีคณะทำงานเพื่อศึกษาในด้านต่าง ๆ ของกลุ่ม APEC แบ่งให้มีคณะทำงานออกเป็น 10 คณะดังนี้

1. Task Force on Agriculture Policy, Trade and Development
2. Task Force on Fisheries Cooperation and Development
3. Pacific Island Nations Task Force
4. Science and Technology Task Force
5. Task Force on Transportation, Telecommunication and Tourism (Triple T)

6. Task Force on Tropical Forest Cooperation
7. Mineral and Energy Forum
8. Trade Policy Forum
9. Work Group on Pacific Economic Outlook Project
10. Study Group on Human Resource Development

PECC เป็นก้าวแรกที่นำไปสู่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคนี้ หรือก็คือ APEC นั่นเอง เนื่องจากเป็นแหล่งรวบรวมความคิด ข้อเสนอแนะ รวมทั้งข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งจากทางภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน รวมไปถึงทั้งนักวิชาการจากสถาบันการศึกษา ทำให้สามารถวิเคราะห์หาความเป็นไปได้ และโอกาสในการจัดตั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (APEC) หรือเขตการค้าเสรีได้ในอนาคต

APEC ได้ถูกกล่าวถึงเป็นครั้งแรก โดยนายกรัฐมนตรีของออสเตรเลียชื่อ Bob Hawke ที่กรุงไซด ประเทศเกาหลี เมื่อเดือน มกราคม 1989 โดยจะสามารถสรุปหัวข้อสำคัญได้ดังนี้

- การสร้างและสนับสนุนให้เกิดระบบการค้าพหุภาคีภายในภูมิภาคนี้ ให้เป็นรูปเป็นร่างให้เหมือนกับข้อตกลง GATT
- การกำหนดในเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับของประเทศเอเชีย-แปซิฟิก
- ให้มีการตกลงกันเกี่ยวกับอุปสรรคทางการค้าในภูมิภาคนี้

จากข้อเสนอดังกล่าวของนายกรัฐมนตรีของออสเตรเลียในครั้งนั้น ทำให้เกิดการประชุมของ APEC ขึ้น โดยจัดการประชุมขึ้นที่ กรุงแคนเบอร์รา ออสเตรเลีย ระหว่างวันที่ 6-7 พฤษภาคม 1989 ผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบไปด้วย กลุ่มประเทศอาเซียน ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ แคนาดา และสหรัฐอเมริกา โดยมีผู้เข้าร่วมสังเกตการณ์ คือเลขาธิการของอาเซียน PECC และกลุ่มประเทศแปซิฟิกตอนใต้ โดยเนื้อหาการประชุมในครั้งนี้ส่วนหนึ่งเนื่องจากปัญหาการค้าพหุภาคีและการปกป้องทางการค้าของประเทศต่าง ๆ และเพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยอัตราภาษีศุลกากรและการค้าหรือแกตต์ (General Agreement on Tariff and Trade : GATT) จากการประชุมครั้งนี้จะเน้นถึงมีลักษณะโดยทั่วไปที่สามารถสังเกตเห็นได้โดยแบ่งได้เป็น 3 หัวข้อดังนี้

- ความร่วมมือที่จะเกิดขึ้นนั้น ควรเป็นเป็นความร่วมมือที่เป็นอิสระต่อกัน คือประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่สามารถมีอิทธิพลเหนือประเทศอื่นในภูมิภาคได้ เนื่องจากประเทศบางประเทศมีขนาดใหญ่และมีอำนาจสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาคนี้ เช่น สหรัฐอเมริกา, ญี่ปุ่น แคนาดา และ ออสเตรเลีย เป็นต้น
- ความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกภายในกลุ่ม APEC นั้นทำให้ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศสามารถที่จะได้รับประโยชน์อย่างมากจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ
- ความร่วมมือที่จะเกิดขึ้นจะทำให้การไหลเวียนของสินค้า, บริการ, การลงทุน และเทคโนโลยี มีมากขึ้นกว่าเดิม และประเทศสมาชิกยังสามารถที่จะใช้ประโยชน์การเคลื่อนย้ายของเขตความร่วมมือทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ได้อีกด้วยเช่น AFTA และ NAFTA เป็นต้น ทำให้สามารถที่จะทำการค้ากับประเทศอื่นได้ ซึ่งเดิมอาจถูกกีดกันเนื่องจากไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มนั้น

หลังจากการประชุมของกลุ่ม APEC ที่ Canberra ประเทศออสเตรเลีย แล้วก็ได้มีการประชุมต่อมาอีกหลายครั้ง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากมีหลายประเทศไม่เห็นด้วย ในการประชุมครั้งหลัง ๆ ความสำคัญของการประชุมก็มีความสำคัญมากขึ้น ในการประชุม APEC ครั้งที่ 5 ที่ซีแอตเติล สหรัฐอเมริกา ในปี 1993 การประชุมได้ขยายเป็นการประชุมในระดับผู้นำประเทศ แนวความคิดเกี่ยวกับเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิก ได้ถูกนำมาเสนออีกครั้งโดยสหรัฐอเมริกา โดยมีออสเตรเลียสนับสนุนอย่างเต็มที่ แต่ความพยายามในครั้งนี้ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีบางประเทศไม่เห็นด้วย จนกระทั่งการประชุมในระดับผู้นำประเทศครั้งล่าสุดที่ประเทศอินโดนีเซีย ความคิดเกี่ยวกับเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิกก็เริ่มกลับมาเป็นที่สนใจอีกครั้ง เนื่องจากหลายประเทศเห็นว่าการเกิดเขตการค้าเสรีมีผลประโยชน์มากกว่าผลเสีย อาจเป็นผลมาจากความสำเร็จของแอกด์ การเกิดเขตการค้าเสรีในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกเช่น ประชาคมยุโรป (European Community) เขตการค้าเสรียุโรปตะวันตก (EFTA) ซึ่งเกิดการกีดกันการค้าออกกลุ่ม (Trade Bloc) ทำให้การเกิดเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิกมีความจำเป็นมากขึ้น โดยผู้เข้าร่วมประชุมได้รับหลักการให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีในปี 2020

การประชุมสุดยอดของกลุ่มประเทศสมาชิก APEC ในปี 1994 ได้มีความเห็นร่วมกันในปฏิญาโบกอร์ (Bogor Declaration) ที่ให้ประเทศสมาชิกมีแนวทางการพัฒนาการค้าและการลงทุนให้เป็นไปแบบเสรี โดยทำการขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่มีต่อการค้าและการลงทุนให้หมดไปในปี 2010 สำหรับประเทศพัฒนาแล้ว และสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในปี 2020 จากปฏิญาดังกล่าวแสดงว่าเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิกจะเกิดขึ้นหลังจากปี 2020 และเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิกนี้จะแตกต่างจากเขตการค้าเสรีอื่นคือ จะไม่มีการจำกัดจำนวนสมาชิก แต่ประเทศที่ต้องการเป็นสมาชิกสามารถเข้าร่วมได้ ถ้าหากสามารถลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนให้เหมือนกับข้อตกลงที่กลุ่มประเทศสมาชิกเดิมได้ทำไว้ก็สามารถเข้าร่วมได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2 การประชุม APEC ครั้งที่ 1 - 6

ครั้งที่	สถานที่	ปี	สาระสำคัญ
1.	แคนเบอร์รา ออสเตรเลีย	1989 (พ.ย.)	<ul style="list-style-type: none"> เป็นการประชุมอย่างไม่เป็นทางการ โดยBob Hawke นายกรัฐมนตรีของออสเตรเลียมีสมาชิก 12 ประเทศ คือ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา แคนนาดา ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และกลุ่มอาเซียน
2.	สิงคโปร์	1990 (ก.ย.)	<ul style="list-style-type: none"> ประกาศเจตนารมณ์ทางการเมืองในการจัดตั้งเอเปคร่วมกัน
3.	โซล เกาหลีใต้	1991 (พ.ย.)	<ul style="list-style-type: none"> รับประเทศสมาชิกเพิ่ม 3 ประเทศ คือ จีน ฮังกง และ ไต้หวัน ประกาศปฏิญญากรุงโซล (APEC Seoul Declaration) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดลักษณะกิจกรรมและวิธีการสำหรับความร่วมมือในกรอบของเอเปค และพิจารณาให้การสนับสนุนการดำเนินการของเอเปค
4.	กรุงเทพ	1992 (พ.ย.)	<ul style="list-style-type: none"> จัดตั้งสำนักเลขาธิการเอเปคเป็นการถาวรที่ สิงคโปร์ โดยมีงบประมาณสนับสนุน 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี มี 2 คณะกรรมาธิการคือ คณะกรรมาธิการส่งเสริมการค้าเสรีในภูมิภาค และคณะกรรมาธิการในการดูแลปัญหาและแนวโน้มเศรษฐกิจ
5.	ซีแอตเติล สหรัฐอเมริกา	1993 (พ.ย.)	<ul style="list-style-type: none"> เป็นการประชุมระดับผู้นำประเทศเป็นครั้งแรก รับประเทศสมาชิกเพิ่มอีก 2 ประเทศคือ เม็กซิโก และ ปาปัวนิวกินี เริ่มมีการเสนอความคิดเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิก ร่วมกันผลักดันให้การเจรจาเขตการค้าเสรีรอบอุรุกวัย ประสบผลสำเร็จ

ครั้งที่	สถานที่	ปี	สาระสำคัญ
6.	จาการ์ตา อินโดนีเซีย	1994 (พ.ย.)	<ul style="list-style-type: none"> • รับสมาชิกเพิ่มอีก 1 ประเทศคือ ซิลี • มีมติร่วมกันในการประกาศปฏิญาโบกอร์ (Bogor Declaration) โดยมีวัตถุประสงค์ในการขจัดอุปสรรคทางการค้า และการลงทุนในประเทศสมาชิกให้หมดไปในปี 2020

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย